

Uskonto vai nuorisotulva?

EEVA LENNON

Britannia on pitkään ollut monikulttuurisuuden luvattu maa Euroopassa. Mutta omien muslimikansalaisten terrorismin takia monikulttuurisuutta on viime aikoina alettu kyseenalaistaa ainakin nykyisessä muodossaan. Sen pelätään estäneen maahanmuuttajien yhdentymisen Britanniaan ja johtaneen eri kulttuuripiirien gettoihin. Britannia elää pikemmin pluralistisessa monokulttuurisuudessa, toteaa Nobel-taloustieteilijä Amartya Sen kiintoisassa teoksessaan *Identiteetti ja väkivalta*.

Kaikesta huolimatta britit suhtautuvat mielipidetutkimusten mukaan muslimeihin vähemmän vihamielisesti kuin tanskalaiset tai hollantilaiset. Pääministeri Tony Blair ilmoittaa yhä uskovansa monikulttuurisuuteen. Mutta hän haluaa panna sille pelisäännöt. Älkää tulko tänne, jos ette itse usko vapaaseen mielipiteenilmaukseen, sananvapauteen ja monikulttuurisuuteen, hän on sanonut. Useimmat täällä myöntävät, että tämä on liberaalilta demokratialta täysin järkevä vaatimus.

Kyseenalaisempaa on sen sijaan brittien uusi into hyökätä musliminaisten kasvot peittäviä huntuja vastaan. Oppia on epäilemättä otettu Ranskasta ja Hollannista. Ranskassa kiel-

lettiin muslimityöiltä huivien käyttö kouluissa. Hollannissa on nyt kielletty burkha. Tätä naisen kokonaisuudessaan peittävää asua musliminaiset eivät tosin Hollannissa ole juuri käyttäneetkään; kysymyksessä oli siis tyhjä demagoginen ele.

Huntuhyökkäyksen saarivaltakunnassa aloitti ministeri Jack Straw. Hän toivoi muslimien itsekkin yrittävän yhentyä paremmin brittiyhteiskuntaan ja väitti brittien vieroksuvan musliminaisten kasvot peittävää huntua, niqabia. Eräs koulu kielsi muslimiopettajaa käyttämästä niqabia koulussa. Ja tabloidit alkoivat pursuta juttuja rikollisista, jotka ovat päässeet pakenemaan katkeytymällä musliminaisten huntuihin. Rotujen välisen tasa-arvokomitean johtaja Trevor Phillips arveli ulkomaankirjeenvaihtajille, että hunnut voitaisiin kyllä kieltää, jos ne haittaavat työtä. Muutoin olisi syytä neuvotella tilanteesta kussakin tapauksessa erikseen ja kaikkien osapuolten tunteet huomioon ottaen.

Suhtautuminen radikaalimuslimien haasteeseen saa erilaisia muotoja Euroopassa. Italiassa on syntynyt ”teokonservertiivisuus”. Eli jotkut ihmiset, jotka eivät edes usko Jumalaan, turvautuvat katoliseen kirkkoon pelkästään länsimaisten arvojen ylläpitäjänä. Katolinen kirkko

on toivottanut nämä ei-uskovaiset jäsenet tervetulleiksi.

Monet britit taas ovat alkaneet saada tarpeekseen kaikista uskonnoista ja näkevät uskonnon pahana ja yhteiskuntaa jakavana voimana. Äskettäin lentoyhtiö British Airways kielsi erästä työntekijäänsä kantamasta ristiä näkyvästi kaulallaan, koska se voi uskonnollisena tunnuksena ärsyttää matkustajia.

Taistellessaan muslimiradikaaleja vastaan hallitus on kiinnittänyt huomionsa moskeijoihin ja joihinkin niiden radikaalisarnaajiin. Hallituksen mielestä muslimijohtajat eivät ole tarpeeksi tuominneet väkivaltaa ja opettaneet laumalleen liberaaleja arvoja. Mutta New Yorkin New School -yliopiston historian apulaisprofessori Faisal Devji epäilee Britannian hallituksen olevan väärillä jäljillä ja etsivän radikaaleja vääristä paikoista.

Tunnetun *Landscapes of the Jihad* -teoksen kirjoittaja vetoaa Blairin hallituksen omaan raporttiin Lontoon maanalaisen pommittajista. Kesällä 2005 maanalaista pommittaneet terroristit olivat yleensä toisen polven maahanmuuttajia ja useimmat heistä olivat yhdentyneitä brittiyhteiskuntaan ainakin siinä mielessä, että he puhuivat englantia ja heillä oli varsin hyvät työpaikat.

Raportti paljasti myös, ettei pommittajien ideologiaa ollut siitetty moskeijoissa vaan maallisissa klubeissa, jumppasaleissa ja yliopistoissa. Ideologinen indoktrinaatio oli hataranpuoleista, pelkkä nopeasti kokoon kyhätty tee-se-itse-kurssi parilla marttyyrivideolla oli riittänyt.

Ne, jotka yhä käyvät säännöllisesti moskeijoissa, eivät todellakaan ole kovin yhdentyneitä brittiläiseen yhteiskuntaan. Mutta ei ole mitään todisteita siitä, että terroristit tulisivat näistä piireistä, Devji toteaa. Hän näkee muslimiradikaalien ja entisten radikaalien – esimerkiksi fasistien ja bolševikkien – välillä suuren eron. Lontoon maanalaisen terroristeilla ei ollut yhteistä ideologista, psykologista tai sosiaalista profilia.

Ainoana yhteisenä piirteenä oli epämääräinen muslimius. Heillä ei ollut taustatukena puoluetta tai muuta organisaatiota. He olivat löytäneet toisensa, koska he tarvitsivat toistensa taitoja pommii-iskun toteuttamiseen, niin kuin ihmiset löytävät ryhmänsä liike-elämässä.

Devji korostaa, että kysymyksessä on modernin globaalin yhteiskunnan synnyttämä ilmiö: ryhmä erilaisia yksilöitä, jotka uuden tekniikan avulla muodostavat globaalin verkoston, usein yli valtioiden rajojen. Ilmiötä ei sen takia ole syytä yrittää taltuttaa perinteisten organisaatioiden, kuten uskontokunnan, kautta. Eikä sitä myös-

kään pystytä hallitsemaan valtioiden kautta, niin kuin kylmän sodan aikana voitiin tehdä, hän toteaa.

Amartya Sen arvioi teoksessaan *Identiteetti ja väkivalta*, että monikulttuurisuus Britanniassa on joka tapauksessa mennyt hakoteille viime vuosina. Nykyään sen päätunnusmerkki on uskonto. Alun perin kulttuuri koettiin täällä monisuysempana ilmiönä ja uskonto oli vain yksi ulottuvuus kulttuuria. Kulttuuriin kuuluivat myös kieli, kirjallisuus ja taiteet. Esimerkiksi bangladeshilaisille kieli on paljon tärkeämpi kulttuuri-identiteetin osa kuin uskonto.

Monikulttuurisuus ei aikaisemmin myöskään merkinnyt kulttuurikonservatiivisuutta, vaan vapautta valita, kuulu köyhyyden tutkija muistuttaa. Nyt jotkut vasemmistointellektuellitkin hyväksyvät täällä monikulttuurisuuden nimissä naisten alistamisen, ympärileikkauksen ja homofobian. Mutta miksi uskonto sitten on vienyt voiton ainoana kulttuuri-identiteetin tunnusmerkkinä? Samoinhan kävi muuten aikanaan Irlannin tasavallassa, vaikka silloin oli kysymyksessä katolilaisuus.

Amartya Sen näkee ilmiön perustana lännen vastaisuuden, jonkinlaisen antikolonialismin. Muslimit kokevat olevansa häviöllä ja sorrettuja. Länsi on fanaatikkoille jonkinmoinen suuri saatana ja uhka. Sodassa sitä vastaan uskonto on selvempi ja yk-

sinkertaisempi tapa erottautua länsimaalaisista kuin kieli, taide, tiede tai matematiikka.

Jotkut kiistävät kokonaan varsinkin Lähi-idän muslimiradikalismia ja uskonnon yhteydet. Täkäläisten lehtitietojen mukaan Bremenin yliopistossa työskentelevä sosiologi ja kansanmurhien tutkija Gunnar Heinsohn näkee kulttikirjaksi muuttuneessa teoksessaan *Söhne und Weltmacht* muslimiliikehdinnän Lähi-idässä vain kehitysmaiden suurten ikäluokkien kapinana, joka on naamioitunut pyhäksi sodaksi.

Heinsohn uskoo, että jos josain maassa 30 prosenttia väestöstä on 15–29-vuotiaita, yhteiskunnalla on taipumus muuttua väkivaltaiseksi. Äkillinen nuorisotulva johtaa siihen, että liian monille nuorille ei voida tarjota asemia tai edes työtäkään, ja silloin tilanne on räjähdysaltis. Näitä maita on maailmassa nyt 67, ja 60 niistä on jonkinasteisessa sisällissodassa. Monilla muslimimailla, mm. Afganistanilla ja Irakilla sekä Gazan alueella, on tällainen nuorisopullistuma väestörakenteessaan.

Jos Heinsohnin tulkinta on oikea, meillä on toivoa rauhallisemmasta maailmasta varsin pian, kunhan nykyinen syntyvyyden säännöstely tekee tehtävänsä myös kehitysmaissa. Gazasakaan äidit eivät enää synnytä kahdeksaa lasta perheeseen niin kuin vielä toistakymmentä vuotta sitten.